

ارث و تقسیمات آن از نظر شیعه

آیه الله عباسعلی ادیب

شرح، تحقیق و تصحیح: سید حسین مؤمنی

www.ketab.ir

پوشش
۱۴۰۱

ادیب، عباسعلی، ۱۲۷۶-۱۳۷۱.

[ارث الشیعہ]

ارث و تقسیمات آن از نظر شیعه / عباسعلی ادیب؛ تصحیح و تحقیق: سیدحسین مؤمنی. - قم: مؤسسه بوستان کتاب (مرکز چاپ و نشر دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم)، ۱۳۸۶.
۲۱۶ ص. - (مؤسسه بوستان کتاب: ۱۵۹۸) (فقه استدلالی: ۱۳۰، فقه و حقوق: ۲۶۰)

ISBN 978-964-548-877-0

فہرست نویسی براساس اطلاعات فیبا.

کتاب نامہ: ص. [۲۱۴] - ۲۱۶؛ همچنین بہ صورت زیر نویس.

چاپ چہارم: ۱۴۰۱.

۱. ارث (فقه). الف. مؤمنی، حسین، ۱۳۵۳ - مصحح. ب. دفتر تبلیغات اسلامی
حوزه علمیتہ قم، مؤسسه بوستان کتاب. ج. عنوان. د. عنوان: ارث الشیعہ.

۲۹۷/۳۷۸

BP ۱۴۰۱ الف ۴

۱۴۰۱

www.ketab.ir

■ موضوع: فقه استدلالی: ۱۳۰ (فقه و حقوق: ۲۶۰)

■ گروہ مخاطب: - تخصصی (طلاب و دانشجوین)

- عمومی

شماره انتشار کتاب (چاپ اول): ۱۵۹۸

مسلسل انتشار (چاپ اول و بازچاپ): ۷۹۱۲

بوستان کتاب

بوستانکتاب

ارث و تقسیمات آن از نظر شیعه

- نویسنده: آیه الله عباسعلی ادیب • شرح، تحقیق و تصحیح: سیدحسین مؤمنی
- ناشر: مؤسسه بوستان کتاب
- لیتوگرافی، چاپ و صحافی: چاپخانه مؤسسه بوستان کتاب
- نوبت چاپ: چهارم • شمارگان: ۱۰۰ • بها: ۶۲۰۰۰ تومان

تمامی حقوق نشر مکتوب و الکترونیک اثر معنایی به مؤسسه بوستان کتاب است

Printed in the Islamic Republic of Iran

♦ دفتر مرکزی: قم، خ شهدا (صفاتیه)، ص پ ۹۱۷ / ۳۷۱۸۵، تلفن: ۷-۳۷۷۴۲۱۵۵-۳۷۷۴۲۱۵۴ تلفن پخش: ۳۷۷۴۴۲۶

♦ فروشگاه مرکزی: قم، چهارراه شهدا (عرضه ۱۲۰۰۰ عنوان کتاب با همکاری ۱۷۰ ناشر)

♦ فروشگاه شماره ۲: تهران، خیابان انقلاب، بین وصال و فلسطین، پلاک ۹۵۱، تلفن: ۶۶۹۶۹۸۷۸

♦ فروشگاه شماره ۳: مشهد، چهارراه خسروی، مجتمع پاس، جنب دفتر تبلیغات اسلامی شعبه خراسان رضوی، تلفن: ۳۲۲۳۳۶۷۲

♦ فروشگاه شماره ۴: اصفهان، چهارراه کرمانی، جنب دفتر تبلیغات اسلامی شعبه اصفهان، تلفن: ۳۲۲۲۰۳۷۰

♦ فروشگاه شماره ۵ (رنگین کمان، فروشگاه کودک و نوجوان): قم، چهارراه شهدا، نیش خیابان ازم، تلفن: ۳۷۷۴۳۱۷۹

اطلاع از تازه های نشر از طریق پیام کوتاه (SMS)، با ارسال شماره همراه خود به ۱۰۰۰۲۱۵۵ و یا ارسال درخواست به:

پست الکترونیک مؤسسه: E-mail: info@bustaneketab.com

جدیدترین آثار مؤسسه و شنای بیشتر با آن در وب سایت: www.bustaneketab.com

با قدردانی از همکاری که در تولید این اثر نقش داشته‌اند:

- اعضای شورای بررسی آثار • دبیر شورای کتاب و سرویراستار: ابوالفضل طریقه‌دار • ویراستار: محمد اسماعیل انصاری
- اصلاحات حروف نگاری و صفحه‌آرا: حسین محمدی • نمونه‌خوانی: مهدی سهرابی و ابوالحسن مسیب‌نژاد
- کنترل نمونه‌خوانی: محمدجواد مصطفوی • کنترل فنی صفحه‌آرایی: سیدرضا موسوی منش
- مدیر گروه هنری: مسعود نجابتی • طراح جلد: امیرعباس رجبی • اداره آماده‌سازی: حمیدرضا تیموری
- اداره چاپخانه: مجید مهدوی، ناصر منتظری و سایر همکاران لیتوگرافی، چاپ و صحافی • مدیر تولید: عبدالهادی اشرفی.

رئیس مؤسسه
محمدباقر انصاری

فهرست مطالب

۹	پیش‌گفتار
۱۲	نقش و اهمیت ارث در زندگی انسان
۱۶	ماده تاریخ کتاب ارث الشیعه
۱۷	[پیش‌گفتار مؤلف]
۲۳	مقدمه
۲۳	در نسخ قوانین سابقه در ارث
۲۷	فصل اول: در بیان طبقه بندی ورثه
	فصل دوم: در بیان شرح ارث طبقه اولای نسبی در صورتی که زوج و زوجه برای
۳۱	میت نباشند
	فصل سوم: در شرح ارث طبقه اولای نسبی در صورتی که میت زن باشد و زوج
۳۵	(شوهر) داشته باشد
	فصل چهارم: در شرح ارث طبقه اولای نسبی در صورتی که میت مرد باشد و زوجه
۳۸	دائمه هم یک نفر یا زیادتر داشته باشد

- فصل پنجم: در ارث نوادگان میت ۴۲
- فصل ششم: در بیان حبوه ۴۳
- فصل هفتم: در بیان طعمه جد و جدّه و استحباب آن ۴۶
- فصل هشتم: در بیان شرح ارث طبقه دوم در صورتی که زوج و زوجه برای میت نباشد ۵۰
- فصل نهم: در بیان شرح ارث طبقه دوم در صورتی که میت زن باشد و زوج هم داشته باشد ۵۵
- فصل دهم: در بیان شرح ارث طبقه دوم در صورتی که میت مرد باشد و زوجه دائمه هم یک نفر یا زیادتر داشته باشد ۵۸
- فصل یازدهم: در بیان ارث فرزندان برادران و خواهران میت ۶۱
- فصل دوازدهم: در بیان ارث جد و جدّه اعلای میت ۶۳
- فصل سیزدهم: در بیان شرح ارث طبقه سوم در صورتی که زوج و زوجه برای میت نباشد ۶۵
- فصل چهاردهم: در بیان شرح ارث طبقه سوم در صورتی که میت زن باشد و زوج (شوهر) داشته باشد ۷۰
- فصل پانزدهم: در بیان ارث طبقه سوم در صورتی که میت مرد باشد و زوجه دائمه هم داشته باشد ۷۴
- فصل شانزدهم: در بیان ارث اولاد عمو، عمه، خاله، دایی ۷۸
- فصل هفدهم: در بیان ارث عمو، عمه، خاله و دایی پدر و مادر و عمو، عمه، خاله و دایی اجداد و جدات میت و اولاد نوادگان آنها ۸۱
- فصل هجدهم: در بیان ارث سه طبقه ولایتی ۸۳

- فصل نوزدهم: در بیان ارث کسی که از دو جهت یا زیادتر نسبت به میت داشته باشد ۸۶
- فصل بیستم: در بیان موانع ارث ۹۰
- فصل بیست و یکم: در بیان ملحققات موانع ارث که در حکم موانع است و آن نه چیز است ۹۹
- فصل بیست و دوم: در بیان سهام مقدره (فرايض) ۱۱۳
- فصل بیست و سوم: در شرح ارث زوج و زوجه ۱۳۶
- فصل بیست و چهارم: در بیان بعضی از قواعد علم حساب که در حساب ارث لازم می شود ۱۴۶
- فصل بیست و پنجم: در بیان قاعده تقسیم ارث به نوعی که سهم هر یک از ورثه به عدد صحیح معلوم شود و منتهی به کسر نشود ۱۵۸
- فصل بیست و ششم: در بیان حساب ارث برکه در صورتی که برای شاخه های آن، شاخه فرعی نیز باشد ۱۸۵
- فصل بیست و هفتم: در بیان شرح ارث جدّ و جدّه درجه دوم ۱۸۹
- فصل بیست و هشتم: در بیان شرح ارث خنثی ۱۹۸
- فصل بیست و نهم: تعیین ذکوریت و انوثیت از راه قرعه ۲۰۵
- فصل سی ام: در مناسخات ۲۰۸
- منابع ۲۱۴

پیش گفتار

حضرت آیه الله حاج شیخ عباسعلی ادیب رحمته فرزند حاج محمد جعفر در سال ۱۳۱۵ هـ. ق در حبیب آباد برخوار اصفهان متولد گردید.

تحصیلات خود را در زادگاهش شروع نمود و سپس به حوزه علمیه اصفهان که بزرگترین و مهمترین حوزه علمیه آن زمان بود وارد شد.

آساتیدی که به کسب فیض از محضرشان نائل آمده‌اند عبارتند از: حضرات آیات عظام: میرزا محمد علی معلم حبیب آبادی، شیخ محمد رضا نجفی (مسجد شاهی)، سید محمد درچه‌ای، شیخ علی یزدی، میرزا یحیی بیدآبادی، سید محمد نجف آبادی، سید مهدی درچه‌ای، ملا عبدالکریم گزی، میرزا احمد اصفهانی، شیخ محمد خراسانی، ملا محمد حسین فشارکی.

مشایخ اجازه آیه الله ادیب رحمته: حضرات آیات عظام سید ابوالحسن اصفهانی، سید محمد نجف آبادی، شیخ محمد رضا نجفی (مسجد شاهی)، سید محمد باقر درچه‌ای، ملا محمد حسین فشارکی، سید محمد حجت کوه کمره‌ای، امین الدوله بروجردی، سید محسن حکیم، میرزا محمد کلباسی. اگر می‌خواستی سراغی از جامعیت کهن حوزه‌ها بیایی، و نوری از

ملکوت را در عالم خاکی ببینی باید به دیدارش نائل می‌شدی، و او را یا در اوقات سه‌گانه نماز در مسجدش و یا بر کرسی تدریس می‌یافتی و یا به خود زحمت می‌دادی و کوجه پس‌کوجه‌های محله قدیمی را طی می‌کردی و به خانه‌ای روزگار آلود می‌رسیدی؛ خانه‌ای ساده که درب آن همیشه به روی مشتاقان و جودش باز بود. هیچ‌گاه پشت درب خانه معطل نمی‌ماندی، یا الله می‌گفتی و وارد می‌شدی وقتی گام در منزل می‌نهادی و جودی بزرگ و باعظمت را در اتاقی ساده و کوچک می‌دید، موقعی که می‌نشستی با آن کهولت سن، سنت میزبانی را خود به جامی آورد و بارویی گشاده به میهمانان خوش آمد می‌گفت. آن‌گاه که او را می‌دید نمونه مجسم علم و تواضع را می‌یافتی، در محضرش آنچه تو را به فکر فرد می‌برد و توجه تو را جلب می‌کرد، گذشتن از دنیا و دل‌بستگی‌های آن و اتصال به بی‌نهایت بود.

اگرچه از لحاظ علمی از کم‌نظیرترین افراد عصر حاضر به شمار می‌رفت و ذره‌ای از کمالات علمیش برای فخرفروشی و مباهات برخی بر دیگران کافی بود، اما بارها می‌شنیدم که می‌فرمود: من طلبه‌ای بیش نیستم. او علم را با معرفت به عمل و برای رضای خدا آموخته بود. تمام اوقات خویش را صرف تحصیل و تدریس نمود، تا آن‌جا که حتی در برخی ایام دوازده درس تدریس می‌کرد. در ادبیات ادیبی بی‌نظیر و در فقه، فقهی پارسا و صاحب‌نظر و در حکمت و فلسفه حکیمی الهی و ربانی بود. در علوم روز به ویژه در نجوم و هینت جدید، ریاضیات، هندسه و مثلثات، استادی صاحب‌نظر بود؛ به گونه‌ای که اساتید بزرگ این علوم به شاگردی در محضرش مباهات می‌نمودند.

با این همه اشتغالات علمی، همواره در رفع مشکلات مردم و برآورده

شدن حوائج آنها کوشا بود که تفصیل آن مجال دیگری می‌طلبد. او که از آخرین دانش‌آموختگان و پرورش‌یافتگان مکتب اصفهان بود در چهارده خرداد ۱۳۷۶ به لقای پروردگارش شتافت و آن‌چه او را ماندگار نمود علم همراه عمل، زهد و تواضع و اتصال به ذات لایزال الهی بود. به حق، مصداق واقعی عالم ربانی بود.

از او این تألیفات به جای مانده است:

۱. ارث الشیعه.
۲. ملحقات قضاوت‌های حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام.
۳. مناسک شیعه.
۴. کتاب احسن التقویم به افق اصفهان و بعضی از شهرهای دیگر.
۵. زیارت مدینه که مشتمل بر تمام زیارات حضرت رسول صلی الله علیه و آله و حضرت حمزه علیه السلام و شهدا و سایر اعمال مدینه بطور مفصل.
۶. وظایف الشیعه در شرح دعای ندبه.
۷. هدیه العباد در شرح احوال مرحوم صاحب بن عباد.
۸. کتاب احسن التقویم مکه و مدینه.
۹. کتاب احسن التقویم کاشان و بلاد دیگر به عرض آن.
۱۰. رساله قطبیه و شرح مسائل شرعی قطبها.
۱۱. کتاب تطبیق سال‌های شمسی و قمری.
۱۲. کتاب قبله البلدان در قبله بلاد ایران.
۱۳. کتاب احسن التقویم به افق دبی - شارجه - ابوظبی.
۱۴. کتاب مجموعه اشعار.